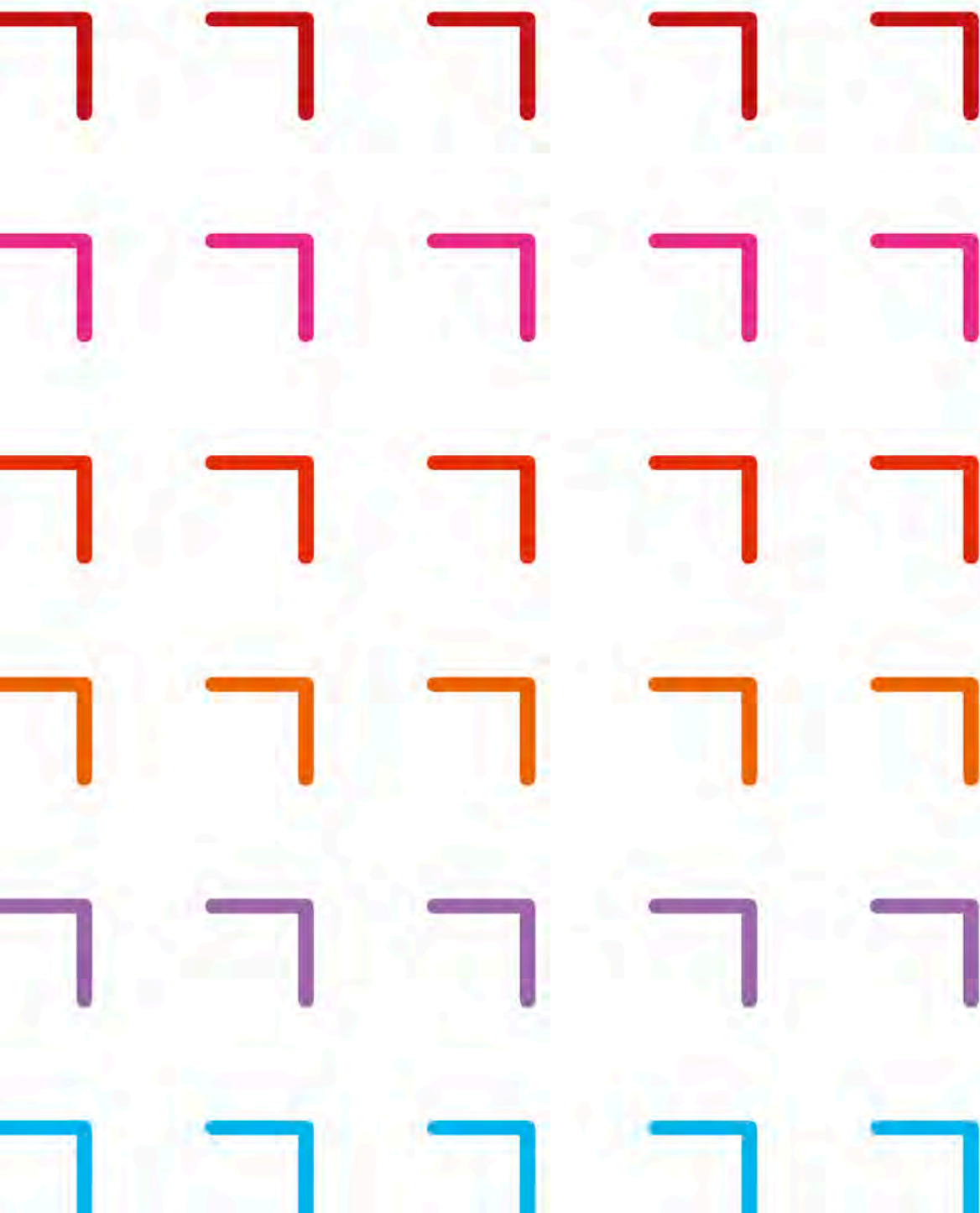

ADVIES 186
CONCEPTNOTA SLIMME
SPECIALISATIESTRATEGIE
25 APRIL 2013

ADVIES 186
CONCEPTNOTA SLIMME
SPECIALISATIESTRATEGIE
25 APRIL 2013

INHOUD

SAMENVATTING

EXECUTIVE SUMMARY

SITUERING

ADVIES

- 1. ALGEMENE OPMERKINGEN EN BEGRIPPENKADER**
 - 1.1. Algemene opmerkingen**
 - 1.2. Begrippenkader**
 - 1.2.1. Slimme specialisatie
 - 1.2.2. Entrepreneurial discovery
- 2. VLAANDEREN HEEFT KEUZEBELEID NODIG**
- 3. BELANGRIJKE VRAGEN BLIJVEN ONBEANTWOORD**
- 4. NOOD AAN OVERKOEPELEND LANGETERMIJNKADER**
- 5. COHERENTIE VEREIST EXPLICIETE COÖRDINATIE**
- 6. INTEGREREN VAN EN COHERENTIE MET BESTAANDE INITIATIEVEN**
- 7. STRATEGIE OMZETTEN IN DUIDELIJKE CONCRETE KEUZES EN DOORTREKKEN NAAR INSTRUMENTEN**

SAMENVATTING

Op 8 maart keurde de Vlaamse Regering de conceptnota 'Een slimme specialisatiestrategie voor een gericht clusterbeleid' goed. Europa heeft de regio's immers opgelegd aan te tonen dat ze over een slimme specialisatiestrategie beschikken als voorwaarde om in aanmerking te komen voor financiering uit het Cohesiefonds.

De VRWI verwelkomt deze conceptnota. Vlaanderen heeft nood aan een beleidsstrategie die aanzet tot het stellen van prioriteiten en het maken van keuzes. De VRWI heeft de volgende opmerkingen bij de conceptnota:

- Een aantal belangrijke vragen blijft onbeantwoord;
- Bestaande initiatieven worden in deze nota samengebracht, maar dit neemt niet weg dat - door het ontbreken van een gedragen langetermijnkader - deze initiatieven niet op een coherente manier tot stand kwamen;
- Expliciete coördinatie is nodig om fragmentatie en duplicatie tegen te gaan;
- Een slimme specialisatiestrategie moet bestaande clusters kunnen integreren;
- Het is nu tijd dat Vlaanderen resoluut keuzes maakt en deze doortrekt naar het instrumentarium.

EXECUTIVE SUMMARY

On March 8, the Flemish Government approved the Concept Paper 'A smart specialisation strategy for oriented cluster policy'. Within the new Cohesion Policy, the regions have to document their smart specialisation strategy, before they can receive EU financial support through the Structural Funds.

The VRWI welcomes this concept paper, as Flanders needs a policy strategy that incentivises setting priorities and making choices. The VRWI gives the following comments:

- Important questions are left unanswered in the concept paper;
- While the concept paper brings together a number of existing initiatives, this does not negate the fact that these initiatives were developed without the necessary coherence;
- Fragmentation and duplication will only be avoided through explicit coordination;
- A smart specialisation strategy should be able to integrate existing clusters;
- Now is the time for Flanders to make decisive choices and to extend its choices to its policy instruments.

SITUERING

Op 28 maart ontving de VRWI een vraag om advies van Vlaams minister van Innovatie Ingrid Lieten over de conceptnota 'Een slimme specialisatiestrategie voor een gericht clusterbeleid'. Deze conceptnota werd door de Vlaamse Regering op 8 maart goedgekeurd.

Minister Lieten vraagt om het VRWI-advies over de conceptnota ten laatste op 26 april te ontvangen. De adviesvraag vermeldt het cruciale belang van het innovatiebeleid voor een slimme specialisatiestrategie en verwijst naar de sterke verbanden met de innovatieknooppunten en het werk van de innovatieregiegroepen enerzijds en de VRWI-toekomstverkenningen anderzijds. Minister Lieten vraagt de VRWI dan ook om in zijn advies in te gaan op deze aspecten.

Voorliggend advies werd voorbereid in de Commissie Innovatiebeleid op 14 maart 2013 en door de Commissie Wetenschapsbeleid via een schriftelijke procedure. Het advies werd vervolgens besproken en goedgekeurd in de raad van 25 april 2013.

ADVIES

De VRWI verwelkomt deze conceptnota over 'een slimme specialisatiestrategie voor een gericht clusterbeleid'. Vlaanderen heeft immers zonder twijfel nood aan een beleidsstrategie die Vlaanderen aanzet tot het stellen van prioriteiten en maken van keuzes. Het beleidskader en de methodiek van slimme specialisatie kunnen een nuttige invulling geven aan deze nood.

1. ALGEMENE OPMERKINGEN EN BEGRIPPENKADER

In de Europa 2020 strategie staan investeringen in onderzoek, innovatie en ondernemerschap centraal. Deze investeringen moeten Europa ook helpen de uitdaging van de economische crisis aan te gaan. Om deze Europese middelen optimaal te besteden is het echter wel cruciaal dat een strategische en geïntegreerde aanpak wordt gehanteerd.

In deze beleidscontext moet het begrip slimme specialisatie gekaderd worden. De Europese Commissie ziet slimme specialisatie namelijk als een manier om de financiering uit het Cohesiefonds doelmatiger aan te wenden en zo de Europese regio's te ondersteunen om op een slimme manier te groeien en hun kenniseconomie verder te ontwikkelen. Daarom heeft Europa de lidstaten/regio's opgelegd aan te tonen dat ze over een 'RIS3' – een nationale/regionale onderzoeks- en innovatiestrategie voor slimme specialisatie – beschikken als voorafgaandelijke voorwaarde om in aanmerking te kunnen komen voor Europese financiering uit het Cohesiefonds.¹

1.1. Algemene opmerkingen

De VRWI benadrukt dat Vlaanderen deze evolutie naar slimme specialisatie moet verwelkomen. Niet enkel moet Vlaanderen verder toezien op de implementatie van slimme specialisatie in Europa, het moet ook de kans aangrijpen om dit initiatief proactief op te volgen en waar mogelijk mee vorm te geven. Vlaanderen is immers gebaat met een Europa (1) bestaande uit regio's die onderlinge complementariteit, niet onderlinge concurrentie, benadrukken, en (2) waar de beschikbare financiële middelen gebruikt worden zodat ze maximale resultaten opleveren.

Hierbij merkt de VRWI wel op dat Europa de regio's vraagt om beter onderling af te stemmen, maar dat er bij de Europese instanties zelf onvoldoende wordt gecoördineerd.

¹ Deze voorwaarde is met name van toepassing op twee van de 11 thematische EFRO-doelstellingen (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling).

Hierdoor verliest het Europese beleid aan coherentie en doelmatigheid. Deze problematiek is reeds geruime tijd gekend en de VRWI beklemtoont dat de Europese instanties hier dringend werk van moeten maken.

Ook merkt de raad op dat Vlaanderen niet over alle beleidsinstrumenten beschikt om een slimme specialisatiestrategie te ontwikkelen, vermits een deel van de relevante bevoegdheden zich op het federale niveau bevinden.

1.2. Begrippenkader

1.2.1. Slimme specialisatie

De conceptnota omschrijft slimme specialisatie als *“een nieuwe beleidsbenadering voor het prioriteren en concentreren van overheidsmiddelen om (internationale) comparatieve voordelen te versterken in bestaande of nieuw opkomende gebieden.”* Deze beleidsbenadering is *“ontstaan binnen de Europese Commissie om de versnippering van overheidsinspanningen voor onderzoek en innovatie tegen te gaan, door “innovatiestrategieën en –beleid te focussen op de eigen sterkten van de regio’s in Europa”.*²

1.2.2. Entrepreneurial discovery

De OESO onderscheidt slimme specialisatie van traditioneel industrieel en innovatiebeleid door de nadruk die wordt gelegd op het *entrepreneurial discovery* proces: *“Entrepreneurial discovery is an interactive process in which market forces and the private sector are discovering and producing information about new activities and the government assesses the outcomes and empowers those actors most capable of realising the potential.”*³

Ook is het belangrijk erop te wijzen dat slimme specialisatie gaat over het concentreren van middelen in bepaalde activiteiten, niet in bepaalde sectoren of industrieën. Hierbij wordt gefocust op de activiteiten waar de regio voldoende toegevoegde waarde kan genereren. Het *entrepreneurial discovery* proces speelt een belangrijke rol in het identificeren van deze activiteiten.

² Vlaamse Regering, Conceptnota Een slimme specialisatiestrategie voor een gericht clusterbeleid, 2013, p 3.

³ OESO, Draft synthesis report on innovation driven-growth in regions: The role of smart specialisation, 2012, p 5.

2. VLAANDEREN HEEFT KEUZEBELEID NODIG

Er is natuurlijk het feit dat Europa de lidstaten oplegt om een slimme specialisatiestrategie te ontwikkelen om in aanmerking te kunnen komen voor deelname aan het Europese cohesiebeleid. Maar Vlaanderen mag zijn slimme specialisatiestrategie niet op een minimale manier invullen, louter met de bedoeling aan deze Europese vereiste te voldoen. Vlaanderen moet daarentegen deze gelegenheid aangrijpen om een overkoepelende en coherente specialisatiestrategie uit te werken die Vlaanderen een kader en methodiek biedt om duidelijke keuzes te maken en prioriteiten te stellen. We weten allen dat Vlaanderen te klein is om in alle domeinen internationaal mee te spelen en dat focus dus noodzakelijk is voor een gericht beleid dat kritische massa waarborgt. Op die manier kan de vraag om binnen de Europese context een slimme specialisatiestrategie uit te werken door de Vlaamse Regering gebruikt worden als een hefboom voor een gericht beleid in Vlaanderen. De raad is tevreden dat dit inzicht in deze conceptnota duidelijk aan bod komt.

Hierbij maakt de raad wel de bemerking dat de internationale dimensie van slimme specialisatie in de conceptnota haast vanzelfsprekend wordt beperkt tot Europa. Nochtans spelen innovatie en economische activiteit zich in toenemende mate op mondiaal niveau af. En hoewel het natuurlijk in eerste instantie zaak is om – door een proces van slimme specialisatie - binnen Europa te komen tot voldoende onderlinge differentiatie en het vermijden van duplicatie, stelt zich daarnaast ook de vraag hoe Vlaanderen en Europa zich verhouden tot de rest van de wereld. Kiest Europa ervoor om het volledige spectrum van economische activiteiten te bezetten, of moet ook mondiaal resoluut gekozen worden voor specialisatie en samenwerking?

3. BELANGRIJKE VRAGEN BLIJVEN ONBEANTWOORD

De VRWI heeft reeds herhaaldelijk gesteld dat Vlaanderen keuzes moet maken (zie ook voorgaande sectie). In die zin onderschrijft de VRWI de intentie om via slimme specialisaties overheidsmiddelen te prioriteren en te concentreren op een aantal speerpuntclusters waarin Vlaanderen een economische en maatschappelijke meerwaarde kan realiseren. Deze conceptnota laat echter belangrijke vragen onbeantwoord. Daarom kan de raad zich moeilijk eenduidig achter deze nota scharen.

Met name de volgende vragen blijven (grotendeels) onbeantwoord:

1. Hoe gaat Vlaanderen om met de domeinen die niet binnen de slimme specialisatie vallen? Zal een portfolio benadering gebruikt worden waarbij een bepaald aandeel van

- de activiteiten en/of middelen worden geormerkt voor de keuzedomeinen? Zal Vlaanderen dan voor de 'restdomeinen' nagaan of er eventueel aansluiting kan gezocht worden bij specialisatiekeuzes in andere landen? Begeleidt Vlaanderen de noodzakelijke omvorming in de 'restdomeinen'?
2. Wat met de strategische keuzes die Vlaanderen *de facto* reeds heeft gemaakt met de oprichting van de competentiepolen, de SOC's, en dergelijke? De conceptnota gaat niet in op hoe een slimme specialisatiestrategie de bestaande initiatieven en clusters zal integreren.
 3. De conceptnota blijft vaag over hoe deze strategie op het terrein zal worden geïmplementeerd. Wie staat in voor de uiteindelijke selectie van de speerpuntclusters? Heeft de Vlaamse regering een bepaald aantal slimme specialisatiedomeinen voor ogen? Hoe verloopt de governance van de speerpuntclusters na de selectie?

4. NOOD AAN OVERKOEPELEND LANGETERMIJNKADER

De VRWI en andere adviesraden hebben reeds herhaaldelijk gesteld dat het Vlaanderen ontbreekt aan een gedragen (m.a.w. ondersteund door de *stakeholders*) overkoepelend (m.a.w. domeinoverschrijdend) langetermijnkader (m.a.w. legislatuuroverschrijdend). Vlaanderen heeft weliswaar Vlaanderen in Actie, opgesteld om te fungeren als overkoepelend langetermijnkader, met bijhorende doelstellingen die zijn neergeschreven in Pact 2020. Maar de raad merkt dat nieuwe beleidsstrategieën in realiteit niet worden ontwikkeld vanuit dit kader.

Doordat Vlaanderen geen gedragen overkoepelend beleidskader heeft over legislaturen heen, bevinden we ons in een situatie waar een veelheid aan beleidsinitiatieven opgestart wordt met onvoldoende onderlinge samenhang. De VRWI vindt het dan ook erg positief dat de conceptnota Slimme Specialisatie een aantal bestaande initiatieven bij elkaar brengt en erop drukt dat de slimme specialisatiestrategie "*geen nieuwe strategie (is) naast andere strategische oefeningen, maar een verbindend element*" (p 3). Er bestaat geen twijfel over dat Vlaanderen dringend nood heeft aan dergelijke verbindende elementen. De huidige situatie van fragmentatie en duplicatie is geen voorbeeld van efficiënte aanwending van publieke middelen. De conceptnota brengt een aantal Vlaamse en Europese initiatieven schematisch samen en benadrukt de parallellen tussen deze initiatieven. Dit schema komt verder in dit advies aan bod.

Waar volgens de VRWI echter het schoentje wringt, is dat in deze conceptnota sprake is van *ex-post* samenbrengen van bestaande initiatieven. Terwijl *good practice* in beleidsontwikkeling is om *ex-ante* te vertrekken vanuit een gedragen overkoepelend langetermijnkader. Enkel op die manier kan de interne coherentie van verschillende beleidsinitiatieven worden verzekerd.

M.a.w., de conceptnota brengt dan wel initiatieven als de innovatieknooppunten en het Nieuw Industrieel Beleid (NIB) overzichtelijk samen, maar dat neemt niet weg dat deze initiatieven in realiteit los van elkaar - of op zijn minst met onvoldoende samenhang - werden ontwikkeld. Het resultaat is een verwarrend landschap aan beleidsinitiatieven, elk met een eigen focus. De Expertgroep Soete (2012) treedt de raad hierin bij en stelt het volgende: *“Over de laatste vijf jaar is een veelheid aan beleidsadviezen ontstaan, die op het eerste zicht niet altijd even goed op elkaar lijken te zijn afgestemd. Nog voor de eindversie van het vorige rapport⁴, leidde de technologische toekomstverkenning van de VRWI tot de identificatie van een aantal speerpunt domeinen voor innovatie. In 2011 werd de innovatieaanpak in de conceptnota ‘Innovatiecentrum Vlaanderen’ gekaderd in een groter maatschappelijk beeld door een aantal innovatieknooppunten naar voor te schuiven waarin Vlaanderen prioritair moet investeren. Gelijktijdig met de conceptnota keurde de Vlaamse Regering het Witboek ‘Nieuw Industrieel Beleid’ goed, dat eveneens een aantal interessante aanpakken rond innovatie bevatte die de klemtoon legden op het transformeren van het industrieel weefsel.”⁵*

De uitdaging waar Vlaanderen nu een antwoord op moet bieden is hoe we de bestaande veelheid aan initiatieven niet alleen samenbrengen in een coherent kader, maar ook optimaal op elkaar afstemmen. Dit brengt ons tot het volgende punt: de nood aan expliciete coördinatie.

5. COHERENTIE VEREIST EXPLICIETE COÖRDINATIE

De raad stelt met tevredenheid vast dat deze conceptnota zich niet tot één specifiek beleidsdomein beperkt. Slimme specialisatie vereist immers dat een regio gericht inzet op zowel haar kennisbasis en op haar economische sterktes. In deze conceptnota worden de domeinen Economie en Innovatie aan elkaar gelinkt, respectievelijk via het Nieuw Industrieel Beleid en de Innovatieknooppunten. De VRWI hamert al jaren op het belang van samenwerking tussen alle betrokken beleidsdomeinen bij het ontwerpen van

⁴ Het eerste rapport van de Expertgroep Soete verscheen in 2007.

⁵ Expertgroep Soete, Expertgroep voor de doorlichting van het Vlaams innovatie-instrumentarium, 2012, p 50.

beleidsstrategieën. Het is dan ook bemoedigend dat een coöperatieve aanpak wordt gevolgd bij het uitwerken van een slimme specialisatiestrategie voor Vlaanderen.

De raad stelt zich echter vragen bij hoe de coherentie in het beleid zal verzekerd worden bij de uitrol van de slimme specialisatiestrategie voor Vlaanderen. Zoals de implementatie van de slimme specialisatiestrategie nu wordt omschreven in de conceptnota, zal deze volgens de VRWI niet resulteren in de *“coherente toekomststrategie voor Vlaanderen”* die de conceptnota voor ogen heeft (p 1).

De raad heeft gegronde redenen voor deze bezorgdheid. Hierboven wezen we reeds op de fragmentatie die er bestaat in het economisch en innovatiebeleid in Vlaanderen. Niet alleen binnen de afzonderlijke domeinen is er sprake van overlappende bevoegdheden bij onderscheiden actoren, er is ook onvoldoende coherentie tussen beide domeinen. Bij uitbreiding moeten ook andere materiebeleidsdomeinen (zoals leefmilieu, energie, landbouw, wonen, infrastructuur ...) in deze coherentie-oefening worden betrokken, evenals afstemming met de federale overheid.

De conceptnota erkent de fragmentatie die momenteel bestaat, maar stelt dat *“de uitwerking van slimme specialisatiestrategieën een methode geeft om fragmentatie tegen te gaan”*, meer bepaald *“door structurele koppelingen te maken tussen de strategieën van actoren in het systeem”* (p 7). De *“governance van slimme specialisatie”* is immers een *“impliciet coördinatieproces (decentraal georganiseerd), waar actorstrategieën direct en indirect op elkaar worden afgestemd omdat ze interactief op elkaar en op gedeelde referentiekaders (roadmaps) inspelen”* (p 5).

De VRWI gelooft echter niet dat een methodiek van impliciete coördinatie zal volstaan om de bestaande fragmentatie, overlappingsen en duplicatie in het systeem tegen te gaan. Hiervoor is volgens de raad expliciete coördinatie nodig. Mechanismen moeten in het leven worden geroepen die als doel hebben de structurele samenwerking van relevante actoren te verzekeren. Opnieuw wordt de raad hierin bijgetreden door de Expertgroep Soete (2012). Het advies van de Expertgroep is radicaal en omvat onder andere de aanbeveling om *“(i) de bevoegdheid voor innovatie en economie onder de bevoegdheid van één minister te houden”*. Deze aanbeveling werd ook gemaakt door de innovatieregiegroep Eco-innovatie. Verder adviseert de Expertgroep Soete *“(ii) de initiatieven genomen binnen de context van innovatie enerzijds (Innovatiecentrum Vlaanderen) en economie anderzijds (Nieuw Industrieel Beleid) zoveel mogelijk te integreren; en (iii) een legislatuuroverschrijdende strategie uit te werken met de steun van alle politieke partijen,*

waarbij gekozen wordt voor een formulering van algemene maar duidelijke, transparante langetermijnobjectieven voor innovatie” (p 51).

De centrale boodschap is duidelijk: impliciete coördinatie volstaat niet om coherentie te waarborgen. Hiervoor zijn expliciete coördinatiemechanismes nodig. De raad betreurt dat hiervan geen – of onvoldoende - sprake is in de conceptnota. Hoewel de conceptnota het tegendeel ambieert, vreest de raad dat zonder expliciete coördinatie de slimme specialisatiestrategie het risico loopt om wél een nieuwe strategie te worden, naast de bestaande strategische oefeningen.

6. INTEGREREN VAN EN COHERENTIE MET BESTAANDE INITIATIEVEN

Coherentie veronderstelt ook dat bestaande initiatieven worden geïntegreerd. Ten eerste betreft het hier de bestaande innovatieclusters in Vlaanderen. Deze creëren een ecosysteem dat in het verlengde ligt van de keuzes die de Vlaamse Regering in het verleden heeft gemaakt. Deze clusters worden ook erkend op Europese schaal. Het spreekt vanzelf dat een slimme specialisatiestrategie de bestaande werkzame clusters moet kunnen integreren.

Daarnaast vraagt minister Lieten in haar adviesvraag de VRWI om expliciet in te gaan op de verbanden met de Innovatieknooppunten/innovatieregiegroepen en de VRWI-Toekomstverkenningen 2025.

Het schema hieronder is overgenomen uit de conceptnota Slimme Specialisatie (p 14). Dit is een zeer nuttig schema, omdat het een heel aantal Europese initiatieven en Vlaamse initiatieven samenbrengt en aantoont welke rol slimme specialisatie kan spelen om (1) hier meer coherentie in aan te brengen en (2) te verzekeren dat Vlaanderen zich optimaal positioneert in de Europese arena.

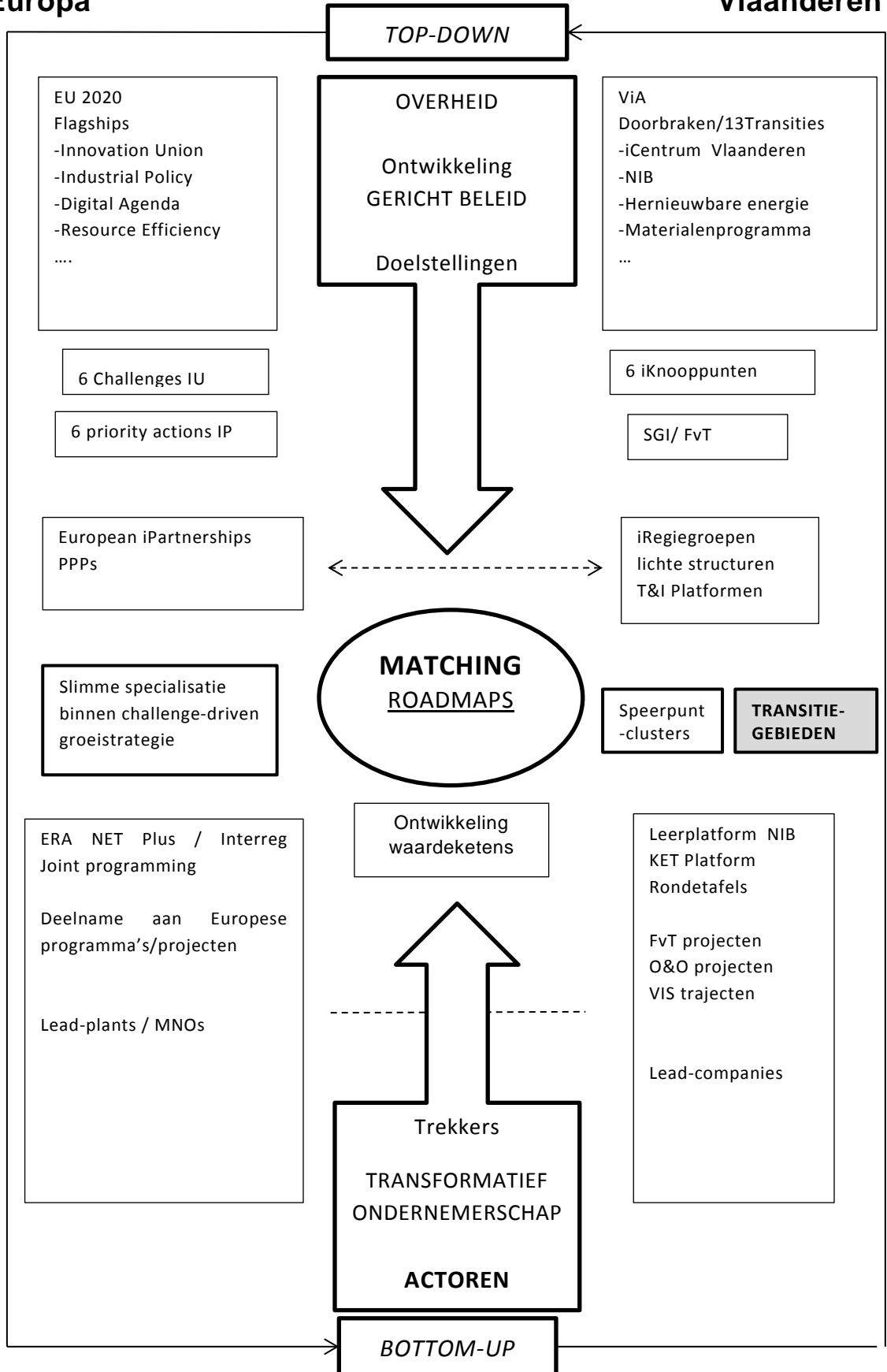
In onderstaand schema zijn de zes innovatieknooppunten van de conceptnota ‘Innovatiecentrum Vlaanderen’ opgenomen. Deze worden gespiegeld ten opzichte van de zes Challenges van de Innovatie Unie. Ook het werk van de innovatieregiegroepen is opgenomen en wordt gespiegeld ten opzichte van de European iPartnerships. In het schema is echter geen expliciete verwijzing naar de VRWI-toekomstverkenningen 2025, die in de loop van 2012-2013 plaatsvinden. Nochtans dienen deze in de context van slimme specialisatie zeker te worden opgenomen. Om slimme specialisatiekeuzes te maken in Vlaanderen zijn toekomstverkenningen op basis van een gedragen consultatieproces

immers een belangrijke leidraad. Het doel van de Toekomstverkenningen 2025 – die voortbouwen op de VRWB toekomstverkenningen van 2006 - is om wetenschappelijke, technologische en innovatie (WTI) prioriteiten te stellen voor het oplossen van grote maatschappelijke uitdagingen, met een tijdshorizon van 2025. Dit resulteert in een aantal interdisciplinaire en sectoroverschrijdende transitiegebieden. In onderstaand schema zijn de transitiegebieden uit de Toekomstverkenningen 2025 toegevoegd.⁶

⁶ Ook in het kader van ViA heeft de Vlaamse Regering een transitie aanpak voor 13 projecten uitgewerkt.

Europa

Vlaanderen

Opnieuw wil de VRWI hier opmerken dat dit schema wel bestaande initiatieven *ex-post* samenbrengt, maar dat in de praktijk beleidsinitiatieven worden ontwikkeld zonder voldoende samenhang of zonder te vertrekken vanuit een overkoepelend langetermijnkader.

In een beleid op lange termijn zouden namelijk in eerste instantie prioriteiten worden gesteld/transitiegebieden worden bepaald op basis van explorerende toekomstverkenningen. Hierbij kan het kader van slimme specialisatie gebruikt worden om gerichte clusters af te bakenen. De innovatieknooppunten en/of foci van het NIB zijn een logische volgende stap. Als we echter kijken naar de timing van de verschillende initiatieven, zien we dat deze logica niet – of in beperkte mate - werd gevolgd.

Het is nu met name belangrijk om coherentie te verzekeren tussen de keuzecriteria gehanteerd in de Toekomstverkenningen 2025 en deze in de conceptnota Slimme Specialisatie. Beiden werken immers een lijst van criteria uit om te bepalen op welke gebieden (respectievelijk transitiegebieden en speerpuntclusters) Vlaanderen zich moet toeleggen.

De VRWI-Toekomstverkenningen 2025 hanteren de volgende keuzemethodologie:

$$WIN^3 = WTI * M * E$$

De transitiegebieden worden met name gekozen op basis van:

- WTI: het moet gaan om WTI prioriteiten;
- M: de gebieden beantwoorden aan maatschappelijke uitdagingen;
- E: er is sprake van economisch potentieel, door samenwerkingen tussen kennisinstellingen en bedrijven.

De conceptnota Slimme Specialisatie hanteert volgende keuzecriteria voor een gericht clusterbeleid (p 18):

Criteria voor een gericht clusterbeleid

Met de focus op slimme specialisatie zijn volgende **criteria** belangrijk voor het beoordelen van een roadmap van een speerpuntcluster (en daaraan gekoppelde projecten):

1. De finaliteit van de roadmap op maatschappelijke en economische **waardecreatie**, in het bijzonder op valorisatie en vermarkting van het Vlaamse kennispotentieel, en op valorisatie van het menselijk potentieel in duurzame werkgelegenheid.
2. De bijdrage van deze speerpuntcluster tot het vervullen van de doelstellingen van de innovatieknooppunten/**maatschappelijke uitdagingen** van Vlaanderen in Actie
3. De koppeling tussen de eigen roadmap (en daarin ontwikkelde projecten) met internationale/Europese roadmaps (**internationale positionering**)
4. De capaciteit tot het strategisch monitoren van een **projectenportfolio** in functie van de uitvoering van de roadmap (inbegrepen relevante projecten buiten de eigen werking) Het inpassen van eigen projecten in de roadmap volgens duidelijke doelstellingen (op welke stappen bouwen de projecten voort, hoe vullen ze elkaar aan, welke zijn de volgende stappen).
5. De aanwezigheid van sterke '**trekkers**' die in staat zijn om strategische impact te hebben op het niveau van waardeketens en internationale samenwerking. Alsook de **gedragenheid** door een brede alliantie en de aanwezigheid van **kritische partners** nodig voor het welslagen.
6. De duidelijke internationale **differentiatie** van Vlaanderen, voor de versterking van **complementariteit** met internationale partners en **competitiviteit** in de nieuwe internationale markten (specialisatie op duidelijke comparatieve voordelen, kritische massa, internationale verbinding)
7. De focus op **sectoroverschrijdende waardeketens** en **interdisciplinaire innovatiesamenwerking** voor het versterken van vernieuwingsdynamiek (opschalingsmogelijkheid, systeeminnovatie, challenge drive ..)
8. De mate waarin de strategie van de speerpuntcluster gekoppeld wordt aan een duurzaam loopbaan- en competentiebeleid
9. Het **hefboomeffect** van de (gevraagde) overheidsinterventie (additionaliteit, multiplicator, systeemeffect, ...)
10. De financiële **engagements** en zekerheden van de strategische partners.

Een vergelijking tussen beide sets van criteria maakt duidelijk dat deze alvast niet in conflict staan met elkaar:

- Criterium 1 in de conceptnota kan gekoppeld worden aan parameter E in de Toekomstverkenningen, namelijk maatschappelijke/economische waardecreatie;
- Criterium 2 in de conceptnota kan gekoppeld worden aan parameter M in de Toekomstverkenningen, namelijk beantwoorden van de maatschappelijke uitdagingen;
- Het is niet dadelijk duidelijk hoe parameter WTI kan vertaald worden in de criteria van de conceptnota. Criterium 5 verwijst echter wel naar de aanwezigheid van

sterke trekkers, en criterium 7 verwijst naar interdisciplinaire innovatiesamenwerking.

Als Vlaanderen publieke middelen optimaal wil besteden, mag het niet voldoende zijn om in het economisch en WTI beleid te streven naar criteria die niet in conflict staan met elkaar. Het doel moet wel degelijk zijn om coherentie in het keuzebeleid te waarborgen. Daarom vraagt de VRWI om een matchingoefening uit te voeren tussen de criteria van de conceptnota Slimme Specialisatie en deze van de Toekomstverkenningen 2025 om te zien in welke mate dezelfde speerpuntclusters naar voor komen op basis van beide sets van criteria.

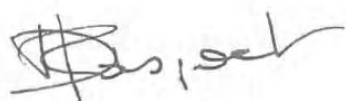
7. STRATEGIE OMZETTEN IN DUIDELIJKE CONCRETE KEUZES EN DOORTREKKEN NAAR INSTRUMENTEN

De conceptnota Slimme Specialisatie geeft een aantal criteria voor het beoordelen van een roadmap van een speerpuntcluster. Voorlopig gaat het hier om een theoretische denkoefening. Het is nu zaak ervoor te zorgen dat deze criteria ook effectief worden omgezet in transparante en duidelijke keuzes, m.a.w. dat Vlaanderen resoluut kiest voor een proces van slimme specialisatie. Er zijn in Vlaanderen immers reeds een aantal strategische oefeningen uitgevoerd, die een kader bieden om keuzes te maken. Het is nu zaak deze te implementeren. De consensus is in Vlaanderen al een tijd gegroeid – mede door de verschillende strategische oefeningen de voorbije jaren – dat er nood is aan het stellen van prioriteiten en maken van keuzes. Zoals gesteld in het advies van de SERV aan Minister-president Kris Peeters over deze conceptnota: *“Conceptnota’s moeten op een bepaald ogenblik eindigen en omgezet worden in beleidsmaatregelen die de beleidsintenties – in casu de transformatie van het economisch weefsel – op het terrein zichtbaar en concreet maken. Indien deze stap te lang achterwege blijft of te weinig geconcretiseerd wordt, verliest het nieuwe verhaal haar wervingskracht. De SERV roept de Vlaamse regering dan ook op om duidelijk te maken hoe zij het speerpuntclusterbeleid concreet op het terrein wil realiseren.”* (p 1)

De VRWI benadrukt hierbij dat de gemaakte keuzes niet vrijblijvend zijn. De prioriteiten moeten ook doorgetrokken worden in de economische en financieringsinstrumenten van de overheid. Als Vlaanderen zijn slimme specialisatiestrategie ernstig neemt, moet het ook voldoende middelen oormerken om deze strategie te realiseren. In de huidige context van economische besparingen is het niet realistisch te verwachten dat hiervoor extra middelen zullen worden toegekend. Middelen moeten dus worden verschoven naar die gebieden (speerpuntclusters of transitiegebieden) waar Vlaanderen gericht op wil inzetten.

De VRWI herhaalt hier wel de bedenking gemaakt in sectie 1 van dit advies, namelijk dat de conceptnota Slimme Specialisatie geen indicatie geeft over het aandeel van de activiteiten en/of overheidsmiddelen dat zou worden besteed aan de slimme specialisatiedomeinen. De raad heeft reeds eerder gesteld dat hier evenwichten moeten worden bewaard. Enerzijds moet Vlaanderen keuzes maken en prioriteiten stellen in het gerichte beleid. Anderzijds moet er altijd voor worden gezorgd dat er voldoende middelen beschikbaar zijn voor het niet-gerichte onderzoek, dat de voedingsbodem voldoende vruchtbaar moet houden voor de toepassingen van morgen (zie ook evenwichten advies 114 en advies 163).

Niet alleen moeten de gemaakte keuzes worden doorgetrokken naar de instrumenten, deze instrumenten moeten zelf ook beter worden gealigneerd en/of geïntegreerd. Momenteel bestaat er geen geïntegreerd steunmechanisme langsheen de volledige valorisatieketen. Actoren moeten aankloppen bij een veelheid aan instanties. De VRWI is dan ook tevreden dat de conceptnota Slimme Specialisatie dit probleem erkent. De conceptnota stelt duidelijk dat er een vereiste is dat *“de overheid een capaciteit tot financiële engineering ontwikkelt en een gepaste instrumentenmix kan samenstellen voor een snelle doorstroming van innovatieprojecten tot de marktintroductie.”* Meer bepaald – en dit is in lijn met wat de VRWI en de innovatieregiegroepen reeds vroeger hebben gesteld: moeten *“de agentschappen hun instrumenten beter aligneren en ontbrekende schakels invullen. In het bijzonder ontbreekt steun voor de fase van demonstratie en test en voor de opstart van industriële productie”* (p 20).

Danielle Raspoet
Algemeen secretaris

Dirk Boogmans
Voorzitter

VLAAMSE RAAD
VOOR WETENSCHAP
EN INNOVATIE

FLEMISH COUNCIL
FOR SCIENCE
AND INNOVATION

KOLONIËNSTRAAT 56
B-1000 BRUSSEL
WWW.VRWI.BE

T +32 2 212 94 10
F +32 2 212 94 11
INFO@VRWI.BE

D. BOOGMANS | VOORZITTER
D. RASPOET | SECRETARIS

